

Dippold Pál: *Vértérkép. Mozaikregény*, Kairosz Kiadó, 2020.

Fejvágó Gaszton összegzi életét

Péntek Imre
(1942, Lenti) költő, kritikus,
Zalaegerszegen él,
József Attila-díjas

Több mint húsz éve jelent meg a zsámbéki fiatal tanár *Schwarzenegger el volt utazva* című regénye. Dippold Pál egyébként elég hányatott pályáján jutott el addig, hogy a pozsonyi Kalligram Kiadónál elfogadják művét, amely tele volt avantgárd megoldásokkal, a címlapján a szerző hajába nyírt Kossuth-címerrel üzent az olvasónak a maga mértéktartó tiszteletlenségét. Vagy íróniáját.

A könyvre többen is felfigyeltek, több dicséretet, mint kritikát kapott. Számomra Vasadi Péter *Megjött Schwarzenegger* című kritikája tűnt legérdekesebbnek, amely egyúttal az íróvá avatást is megoldotta, a maga keresetlen módján (Kalligram, 1991. október). Ebben írja: „(...) többnyire azonban az igazi ténybeli és szellemi tapasztalat nagy sebességgel előzőlnő megjelenésének vagyunk tanúi könyvében. Melynek főszereplője a történet, anyagi és stílusbeli értelemben. Az élettörténet, a semleges történés története, a politika és az egyén viszonyainak története, a lázadás fejlődéstörténete, e történetek epizódjainak maróan gúnyos leírása, a személy könyörületének története, esettségének, magányának és örökös közösségbeli buká-

sainak története, a másik, a többiek története, a megcsupált anyaföld története, a butaság, a romlottság, a haszonelv, az ügyetlen igyekezet, a szerelem, a vágyakozás, a hűség, a koitus, a tehetetlenség, a növe némaság, a világ zakatoló hazugság-gépezetének története, a lélek szabadságharcának története, ahogy zokogva borul az ember egy ócska kis kormánykerékre, szóval a létezés története; nem csoda, hogy mindennek elmondása csak egy háromszázhusz-egynéhány oldalon sikerülhetett Svarceneggernek.”

Túl ezen az ifjúság, az elvágyódás, a disszidálás és visszatérés regénye ez. És azóta van Dippold Pál, az író. Könyveivel, kisprózáival, publicisztikájával, amelyek többnyire a Magyar Hírlapban jelennek meg.

És most itt van az újabb „mozaikregény”, a *Vértérkép*. Tizenkét fejezetben, a szerző fotóival, klasszikus festményekkel és Filep Sándor festményeivel, rajzaival illusztrálva, valamint kellő (szükséges) jegyzetekkel ellátva.

Vasadi Péternél olvassuk: a szöveg főszereplője a történet, anyagi és stílusbeli értelemben. Ezeknek a történeteknek főszereplője – többnyire – a család. A történetek sora a nagyapával

kezdődik, aki a délvidéki Nagykikindán élte meg gyerekezeit. És itt is nősült. Az I. világháború után költöztek (menekültek) Siófokra. Az *Opel* című rész már kommentár, vallomás a „képvasdászatról”. Ezek már a lepsényi évek. A görényből készült női gallérral, az ötvenes években. És sorakoznak az újabb szereplők, mint Karcsi bácsi, a békepap, Öcsi bácsi, a Hollandiába került forrasztómunkás. Megismerjük (jobban) az apát, a körzeti orvost, TT pisztolyát, amelyet a szerző nosztalgiaiából megvásárol a távoli jövőben. Itt kerül sor egy kis lelki önelemzésre is. („Valójában a maga egészében soha nem tartozott senkihez.”)

A Gaszton név már korábban feltűnik, az író ezt használja magára nézvést. S az általa ismert kör egyre bővül: az újabb tag Nagy Imre, a villanyszerelő, aki házának villamosszerelését is hibátlanul elvégezte. Felesége halála után öszszejött egy gyilkos nővel, gyerekek is született, akit tőle elvárhatóan szeretettel nevelt. Fejvágó Gaszton – aki nem volt büszke a ragadványnevére, de vállalta – aztán újabb fordulathoz ért. Anyja halála után otthagyta a gimnáziumot, elment fizikai munkásnak. Elhozatták vele, mint művelődő segédmunkással, a ’kanyarkulcsot’ – de az ugratás félresikerült. Gaszton egyre felnöttebb lett, a zsámbéki élet ismert alakja. Így ismerkedett meg Melocco Miklós szobrászművésszel, aki történetesen itt élt és dolgozott. Gaszton – mint fiatal tanár – nem találta a helyét az iskolában, viszont egyre inkább otthon érezte magát a művész asztalosműhelyében. Így lett még évekig munkája Gasztonnak a szobrászművész mellett, amit még a rendőrség sem kifogásolt. A zsámbéki élet azonban haladt tovább. A korban szokásos pénztelenség őket is elérte, de akadt egy jóakaró, aki kisegítette a nélkülöző művészlelkeket.

A kötet kisprouziái szerves egészzé állnak össze, és szinte mindegyik epizódban van valami anekdotikus elem. Az ironikus előadásmód még inkább növeli a „mosolygós fájdalom” jelenségét,

amivel Gaszton a világ dolgait tudomásul veszi. Egyre inkább kibontakozik a költészet-jelleg, amely az írások végén a végtelenbe röpíti a köznapiságot. (Erre is utal Vasadi Péter.) Ahogy a találkozás a Tisza-parton Sinka Istvánnal és Joe Bonamassával lezajlik, és felidéződik az örökbecsű remekmű: az *Anyám balladát táncol...*

A családi kitekintésnek előbb-utóbb el kellett érkeznie az apa és anya alakjához. Az anyának, aki négy gyereket szült, és az apának, aki helytállt a legkülönbözőbb munkahelyeken, krízishelyzetbe jutott az élete. Az anya, sokadik próbálkozás után, öngyilkos lett. Az *Anyablues és apablues* című részlet ezt meséli el. Tárgyilagosan, visszafogottan, belső, nem csillapuló fájdalommal. Ahogy hazamentek a gyerekek, és az üres lakást találták, mert anyjukat már – ahogy ilyenkor szokás – elvitték a hatóságok. A temetés után megszületett az elhatározás: Gaszton abbahagyja a gimnáziumot, és elmegy dolgozni. Egy év múlva az apa is meghal. A kötet egyik csúcspontjának tekinthető az erről szóló magába tekintés. A gyász és önsiratás kitörölhetetlen nyomokat hagy Gaszton életében.

A *Pocsó* című fejezet már felszabadultabb: a Wartburg-nyomozás és a pocsó, vagyis a férfiaság, valamint következményeinek kitérő vizsgálása. S immár elérkezett – testvéreinek címezve – a költözések bemutatása. (Ezek a vándorlások valóságos életformává váltak.) A lakásfelszerelés is változatos volt, de bútoruk is akadt bőven. A szülők halála azonban véget vetett a dúskálásnak, két láda könyv maradt, egy étkészlet és néhány ócska bútor. Innen kezdtek új életet, amikor újratelemtették a régi házat és berendezését. Ám a berendezéshez egy történet is tartozott: miként kapta a kis Gaszton a Fejvágó nevet? Hát mert lefejezte a harcias kakast. Így ő lett a kis Fejvágó, az apja pedig maradt Nagy Fejvágónak. A zöld bársonyborítós, rézcsatos emlékkönyv – egy lappal – pedig jó ideig őrizte az anya és az apa aláírását. A *Bringarondó* már egy külön világba kalauzol: a Balatont körbebi-

cikliző túrákba. A bicikli a szabadság jelképe lett, köré egy egész világ épült – idehaza és Európában egyaránt. Itt már ízelítőt kapunk a publicistából is, aki mindent tud a biciklizés kultúrájáról, de még a lélektanáról is. Az *Időkerékben* a bicikliző felfedi az élet titkát: jó lenni. S ebben nem zavarja meg fogainak elvesztése sem egy helyi bicikliversenyzés közben. Mivel múlik az idő, átesik az otthoni cigiző-keresztelésen is. Az újabb avatás a Tisza-tó köré rótt kilométereket jelentette. A bringabarátságok átívelik a távolságot: a marcali Zsiga Szeró is így kerül a képbe. Az új csepeli parasztbicikli megvásárlása is kisebbfajta szertartás, amely mérhetetlen örömet szerez a tulajdonosnak. Magyar íróként a nagyvázsonyi túrán bőségesen nyílt alkalom a táj íróit-költőit megidézni, Matúz Zsolt, a biciklimester pedig azt is elárulja: milyen a pesti bicikli. Persze, Olaszország megkerülhetetlen: Angelo-Fausto Coppi, a honi körversenyek hőse, itt is megdicsőül. A *Valami zenebona van a szívedben* című írásból pedig megtudjuk, mi az a rozsomák.

Zsámbékon kiderül: 1988. november 2-án elindult a Hítel, a magyar rendszerváltozás meghatározó lapja, amelynek Dippold Pál, azaz Fejvágó Gaszton is szerkesztője. A romániai forradalmi kalandnál talán még érdekesebb a *Nappali Hold* publikálásának botránya. Ő volt az, aki Csoóri írói szuverenitásának csorbítását látta a közlés súlyos dilemmáiban – amelyeknek igazi, hiteles tanúja a szerző. A *Schwarzenegger el volt utazva* is tárgyalja az elvágódást Ausztráliába, hogy az ausztriai menekülttábor milyen hihetetlen helyzetbe sodorja a főhőst. Ez a pár

hetes kínzó távozási kísérlet megvilágította, hol a helye. Akinek *Valami zenebona van a szívében*, az nem tagadhatja meg a hazáját. De ebbe a szívbe belefér Melocco Miklós, Filep Sándor, Varga Imre és sok más modern művész és barát. Szó esik egy hosszabb pekingi utazásról. Az eltávolodás ezen pontja ismét megvilágítja, mit is jelent a kis Magyarország a szerzőnek. Csen úr pedig átadja tapasztalatait, onnan, a Tiltott Város és a Nagy Fal tövéből. És egyre több fogalmunk lesz arról a zenebonáról, ami az emberi szívben lakozik.

Varga Imre szobra révén sokat tudunk meg Árpád-házi Szent Erzsébetéről, aki az író szerint egy „szerelmes sportlédi” volt. Az író bizonyos morálteológiai fejtegetésekbe is belemélyed, amelyek Jézusnak az óriási humánforradalmáról szólnak. A férfi – mert időközben azzá vált a főhős, a szerző, a mindenes –, akinek a szíve tele volt történettel, a Balaton fölé száll a pilótával, hogy megfigyelje az eseményeket. Ez az út már az időzónákon áthalad, az életen túl, a halálon innen, tanúsítja: valóban ez történt vele, velünk. És a kisprózák füzére valódi regénnyé válik, amit élvezet olvasni, mert a jó történeteket nem lehet megenni.

Külön figyelmet érdemel a szerző fotográfikus kiteljesedése. A kissé archaizált, „megdolgozott” felvételek a régiességet, sőt, az időtlenséget sugallják. Filep Sándor munkái is ezt az érzést erősítik. Az íróról készült festmények pedig a sokszor hiányolt kortársi ábrázolást valósítják meg. (Egyáltalán, a kötet igényes vizuális megvalósítása példaszerű.)

Péntek Imre